

مشاوره در معامی و بهداشت باروری

دکتر می زرا لعیان

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

دکتر شاداب شاه علی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

مرشدانه:	لمیعان، می‌نور، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	مشاوره در مامایی و بهداشت باروری / می‌نور لمیعان، شاداب شاه‌علی.
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه تربیت مدرس، مرکز نشر آثار علمی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	۳۳۷ ص. مصور.
شابک:	978-622-7034-03-5
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
پادداشت:	واژه‌نامه
پادداشت:	کتابنامه
پادداشت:	نمایه
موضوع:	مامایی — جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع:	Midwifery — Psychological aspects
رצוע:	بهداشت باروری
موضوع:	Reproductive health
موضوع:	آوره بهداشتی
موضوع:	Health counseling
موضوع:	بارداری — جنبه‌های بهداشتی
موضوع:	Pregnancy — Health aspects
موضوع:	مشاوره
موضوع:	Counseling
شناسه افزوده:	شاه‌علی، می‌نور، ۱۳۳۲ -
شناسه افزوده:	دانشگاه تربیت مدرس، مرکز نشر آثار علمی
شناسه افزوده:	Tarbiat Moallemeh University, (TMU Press
رده بندی کنگره:	RG۹۵۰
رده بندی دیویی:	۶۱۸/۲
شماره کتابشناسی ملی:	۵۹۵۹۵۲۶

نگارندگان:	دکتر می‌نور لمیعان، دکتر شاداب شاه‌علی
ویراستار ادبی و فنی:	سکینه قاسمی
طراح جلد:	ترنج
صفحه‌آرایی:	فرشته نجفی
شماره انتشار:	۲۵۳
شماره پیاپی:	۳۳۳
تاریخ انتشار:	۱۳۹۸
شمارگان:	۵۰۰
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۰۳۴-۰۳-۵
ناشر:	انتشارات دانشگاه تربیت مدرس
نوبت چاپ:	اول
کارشناس اجرایی:	فاطمه طالی
ناظر چاپ:	مصطفی چانجانی
لیتوگرافی:	ایران گرافیک
چاپ و صحافی:	شمس
مرکز پخش:	تقاطع بزرگراه‌های آل‌احمد و دکتر چمران، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، صندوق پستی: ۱۴۱۱۵-۳۱۸
تلفن:	۸۲۸۸۳۰۹۶
دورنگار:	۸۲۸۸۳۰۳۲
آدرس اینترنتی فروش:	pub.modares.ac.ir
بها:	۵۵۰۰۰۰ ریال

مسئولیت صحت مطالب کتاب برعهده نگارندگان است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	ط
فصل ۱ مشاوره و اصول کلی آن.....	۱
۱-۱ مقدمه.....	۲
۲-۱ تعریف مشاوره.....	۳
۳-۱ انواع مشاوره.....	۶
۴-۱ مشاوره از دیدگاه اسلام.....	۷
۱-۴-۱ اهمیت مشاوره از دیدگاه قرآن و حدیث.....	۷
۲-۴-۱ اهداف مشاوره از دید اسلام.....	۸
۳-۴-۱ وظایف مشاوران از دید اسلام.....	۹
۴-۴-۱ وظایف مراجع در مشاوره از دید اسلام.....	۱۱
۵-۴-۱ ویژگی‌های مشاور از منظر اسلام.....	۱۳
۵-۱ اصول مشاوره.....	۱۴
۶-۱ فلسفه، اهمیت و ضرورت مشاوره در مامایی.....	۱۵
۷-۱ ابعاد رابطه مشاوره‌ای.....	۱۹
۸-۱ قواعد مشاوره.....	۲۴
۱۰-۱ فرایند مشاوره.....	۲۵
۱۱-۱ روش‌های اجرایی مشاوره.....	۲۷
۱-۱۱-۱ روش مستقیم.....	۲۸
۲-۱۱-۱ روش غیرمستقیم.....	۲۹
۳-۱۱-۱ روش انتخابی.....	۳۰

۱۲-۱	روش‌های مشاوره	۳۱
۱-۱۲-۱	روش منطقی در مشاوره	۳۱
۲-۱۲-۱	روش مینه‌سوتا	۳۲
۳-۱۲-۱	روش شخصیتی تورن	۳۴
۴-۱۲-۱	روش فلیپ بر مبنای نظریه دخالت	۳۸
۱۳-۱	نظریه‌های یادگیری در مشاوره	۳۹
۱-۱۳-۱	نظریه تقویت در یادگیری	۴۰
۲-۱۳-۱	نظریه تقویت و مشاوره میلر و دالارد	۴۰
۱-۱۳-۱	نظریه مشاوره رفتاری جان کرومبولتز	۴۱
۱۴-۱	صلاحیت - رفاه‌ای شارر	۴۳
۱-۱۴-۱	مؤلفان اساسی صلاحیت حرفه‌ای مشاور	۴۴
۲-۱۴-۱	استانداردهای حرفه‌ای برای انجام مشاوره	۴۸
۱۵-۱	اخلاق در مشاوره	۵۳
۱-۱۵-۱	اصول اخلاقی در مشاوره	۵۳
۲-۱۵-۱	نکات مهم بحث اخلاق حرفه‌ای مشاوره	۶۲
۱۶-۱	منابع	۶۴
فصل ۲ مشاوره پیش از ازدواج		
۱-۲	مقدمه	۶۹
۲-۲	تاریخچه	۷۱
۳-۲	هدف	۷۳
۴-۲	مفاد آموزشی	۷۴
۵-۲	خدمات ارائه شده در مراکز مشاوره هنگام ازدواج تحت نظر وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی	۷۴
۶-۲	دلایل درست ازدواج	۷۹
۷-۲	دلایل نادرست ازدواج	۸۰
۸-۲	توصیه‌های مهم از جانب مشاور مامایی	۸۴
۱-۸-۲	چه افرادی برای ازدواج مناسب نیستند	۸۴
۲-۸-۲	افرادی که برای ازدواج با هم مناسب نیستند	۹۱
۳-۸-۲	علایم پیش آگهی‌دهنده شکست ازدواج	۹۲
۹-۲	منابع	۹۳

فصل ۳ مشاوره تنظیم خانواده و روش های پیشگیری از بارداری	۹۵
۱-۳ مقدمه	۹۵
۲-۳ اصول مشاوره در تنظیم خانواده	۹۶
۳-۳ انواع مشاوره تنظیم خانواده	۹۶
۱-۳-۳ مشاوره عمومی	۹۶
۲-۳-۳ مشاوره در مورد یک روش خاص	۹۷
۴-۳ روش های تخصصی مشاوره تنظیم خانواده	۹۷
۱-۴-۳ چارچوب مشاوره GATHER	۹۷
۲-۴-۳ چارچوب مشاوره REDI	۹۹
۵-۳ حقوق مراجعین	۱۰۳
۱-۵-۳ حق دریافت اطلاعات	۱۰۳
۲-۵-۳ حق دسترسی به خدمات	۱۰۴
۳-۵-۳ حق انتخاب آگاهانه	۱۰۴
۴-۵-۳ حق سالم بودن خدمات	۱۰۴
۵-۵-۳ حق حفظ محرمانه و رضایت	۱۰۴
۶-۵-۳ حق احترام، آسایش و حق بیان نظرات	۱۰۵
۷-۳ منابع	۱۰۵
فصل ۴ اصول مشاوره ژنتیکی و بیماری های ارثی	۱۰۷
۱-۴ مقدمه	۱۰۷
۲-۴ افراد حائز شرایط انجام مشاوره ژنتیکی	۱۰۹
۳-۴ زمان مناسب برای مشاوره ژنتیکی	۱۱۰
۴-۴ نقش روان درمانی در مشاوره ژنتیکی	۱۱۱
۵-۴ ارزیابی روان شناسی و ساختار یک جلسه مشاوره	۱۱۲
۱-۵-۴ روایت بیمار	۱۱۴
۲-۵-۴ ارتباط	۱۱۴
۳-۵-۴ حفظ اسرار بیمار و حدود آن	۱۱۴
۴-۵-۴ استقلال بیمار	۱۱۵
۵-۵-۴ همدلی یا بیمار	۱۱۵
۶-۴ بحث در مورد اخبار ناخوشایند	۱۱۶

- ۷-۴ مراحل مشاوره ژنتیکی ۱۱۷
- ۸-۴ نقش ماما در مشاوره ژنتیکی ۱۱۸
- ۹-۴ منابع ۱۱۹
- فصل ۵ مشاوره مامایی در بارداری، زایمان و پس از زایمان ۱۲۱**
- ۱-۵ مقدمه ۱۲۱
- ۲-۵ کلیات سلامت روان و مرگ و میر مادری ۱۲۳
- ۳-۵ سلامت روان و بارداری ناخواسته ۱۲۸
- ۴-۵ مشاوره در بارداری ناخواسته ۱۲۹
- ۵-۵ مشاوره در افسردگی پس از زایمان ۱۳۱
- ۶-۵ چارچوب مشاوره مامایی در بارداری و زایمان ۱۳۴
- ۱-۶-۵ مهربانی شنید ۱۳۴
- ۲-۶-۵ لیاقت و شایستگی مادر - صديق كنيد ۱۳۵
- ۳-۶-۵ سؤالات باز، ساده و غیرتهدیدآمیز در مورد زایمان پیرسید ۱۳۵
- ۴-۶-۵ به سخنان مادر گوش فر دهید احساسات وی را بپذیرید ۱۳۶
- ۵-۶-۵ ادراکات مادر را بپذیرید و روی آن کار کنید ۱۳۷
- ۶-۶-۵ با دلگرمی دادن و بدون اینکه سخنان مادر را منع کنید به او گوش دهید ۱۳۸
- ۷-۶-۵ مادر را در بیان کردن احساساتش حمایت کنید ۱۳۸
- ۸-۶-۵ فعالانه به سخنان مادر گوش فرا دهید ۱۳۸
- ۹-۶-۵ علایق و سخنان مادر را انعکاس دهید ۱۳۹
- ۱۱-۶-۵ آگاهی دهید ۱۴۰
- ۱۲-۶-۵ با اطمینان و دقیق به سؤالات پاسخ دهید ۱۴۱
- ۱۳-۶-۵ برای اطمینان از اینکه مادر سخنان شما را درک کرده، سؤالاتی در مورد جنبه‌های مهم پیشامد پیرسید ۱۴۱
- ۱۴-۶-۵ از مراقبت‌های انجام شده، دفاع نکنید یا آن‌ها را توجیه ننمایید ۱۴۱
- ۱۶-۶-۵ غم و اندوه را شناسایی و تأیید کنید ۱۴۲
- ۱۷-۶-۵ با افکار تخریب‌کننده مثل خودسرزنی و احساس بی‌کفایتی، با ملایمت مقابله کنید ۱۴۲
- ۱۸-۶-۵ مادر را تشویق نمایید تا دریابد تصمیم‌های نامناسب یا عجولانه ممکن است واکنشی نسبت به زایمان باشد ۱۴۲
- ۱۹-۶-۵ چگونگی اداره لیر را مرور کنید ۱۴۲

۱۴۳.....	۲۰-۶-۵ درک بیشتر و صحیح‌تری از پیشامد ارانه دهید
۱۴۳.....	۲۱-۶-۵ واقع‌گرایانه این اصل را تشریح کنید که چه‌طور اعمال معینی، ممکن است نتایج مثبت‌تری به همراه داشته باشد
۱۴۳.....	۲۲-۶-۵ تردید را شناسایی کنید
۱۴۴.....	۲۳-۶-۵ حمایت اجتماعی را ارتقا دهید
۱۴۴.....	۲۴-۶-۵ در مورد نحوه دریافت حمایت‌های عاطفی بیشتر، تأکید کنید
۱۴۴.....	۲۵-۶-۵ به مادر کمک کنید این مطلب را که افرادی که تاکنون از او حمایت می‌کردند ممکن است از این درگیر مشکلات خود باشند، درک کند
۱۴۵.....	۲۶-۶-۵ نگر مثبت را جهت سازگاری تقویت کنید
۱۴۵.....	۲۷-۶-۵ راهی را برای غلبه بر استرس طرح‌ریزی نمایید
۱۴۶.....	۲۸-۶-۵ به‌دور غیر مستقیم با افکار و جمله‌های مایوسانه مقابله کنید
۱۴۷.....	۲۹-۶-۵ راه‌حل‌ها را انتخاب کنید
۱۴۸.....	۷-۵ نکات ضروری برای مراقبت روان در بارداری، زایمان و پس از زایمان
۱۵۰.....	۸-۵ نقش مشاوره مامایی در مراقبت‌های دوران بارداری
۱۵۱.....	۹-۵ ارزیابی‌های لازم پیش از ارجاع
۱۵۲.....	۱۰-۵ اقدامات لازم در مراقبت‌های پس از زایمان
۱۵۲.....	۱۱-۵ منابع
۱۵۷.....	فصل ۶ مشاوره شیردهی
۱۵۷.....	۱-۶ مقدمه
۱۵۹.....	۲-۶ ابعاد توانمندی ماما در ارائه مشاوره شیردهی
۱۶۰.....	۳-۶ مهارت‌های ارتباطی مشاور مامایی
۱۶۰.....	۴-۶ نقش ماما در ایجاد اعتماد به نفس و حمایت از مادر
۱۶۱.....	۵-۶ مهارت‌های ایجاد اعتماد به نفس و حمایت از مادر مشاور مامایی
۱۶۱.....	۱-۵-۶ آنچه را مادر فکر و احساس می‌کند، بپذیرد
۱۶۱.....	۲-۵-۶ شناخت و تحسین آنچه مادر به‌درستی انجام می‌دهد
۱۶۲.....	۳-۵-۶ دادن کمک عملی به مادر
۱۶۲.....	۴-۵-۶ دادن اطلاعات کم؛ اما مربوط و مناسب به مادر
۱۶۳.....	۵-۵-۶ مشاور از محاوره ساده استفاده کند
۱۶۳.....	۶-۵-۶ به مادر دستور ندهد

۱۶۳.....	۶-۶ انواع مشاوره در شیردهی
۱۶۳.....	۱-۶-۶ مشاوره گروهی مادران
۱۶۴.....	۲-۶-۶ مشاوره انفرادی مادران
۱۶۴.....	۷-۶ آماده نمودن مادر برای اولین شیردهی
۱۶۵.....	۸-۶ نقش مشاور مامایی در پاسخ به سؤال‌های شایع مادران
۱۶۵.....	۱-۸-۶ مشاور چگونه می‌تواند به مادری که تصور می‌کند، شیر کافی ندارد، کمک کند؟
۱۶۶.....	۲-۸-۶ مشاور چگونه به مادر شیرخواری که زیاد گریه می‌کند، می‌تواند کمک کند؟
۱۶۸.....	۹-۶ منابع
۱۷۱.....	فصل ۷ یائسگی و مشاوره پیش و پس از یائسگی
۱۷۱.....	۱-۷ مقدمه
۱۷۲.....	۲-۷ یائسگی از دیدگاه روانشناختی
۱۷۶.....	۳-۷ افسردگی
۱۷۶.....	۱-۳-۷ فرضیه تأثیر مستقیم
۱۷۶.....	۲-۳-۷ فرضیه تأثیر غیرمستقیم
۱۷۶.....	۳-۳-۷ فرضیه بدون تغییر
۱۷۷.....	۴-۳-۷ با استفاده از این مدل‌های چند بعدی
۱۷۸.....	۴-۷ وظایف مشاور در رویارویی با افسردگی
۱۷۹.....	۵-۷ اصلاح شیوه زندگی به منظور مقابله با افسردگی
۱۸۰.....	۶-۷ اورژانس‌های روان‌پزشکی خودکشی
۱۸۱.....	۷-۷ اضطراب
۱۸۵.....	۹-۷ الگوی جلسات مشاوره به شیوه درمانی فعال‌سازی رفتاری
۱۸۶.....	۹-۷ منابع
۱۸۹.....	فصل ۸ مشاوره جنسی در مامایی و بهداشت باروری
۱۸۹.....	۱-۸ مقدمه
۱۹۰.....	۲-۸ تاریخچه علمی جنسینگی با تمرکز بر رویکرد زیستی
۱۹۶.....	۳-۸ مدل مسترز و جانسون
۱۹۹.....	۴-۸ مدل پاسخ جنسی کاپلان
۲۰۰.....	۵-۸ مدل پاسخ جنسی واپیل و براش مک‌گریور

۲۰۲.....	۶-۸ مدل ESP رید
۲۰۳.....	۷-۸ مدل پاسخ جنسی زنان بیسوی
۲۰۷.....	۸-۸ رویکرد روان‌شناختی
۲۰۹.....	۹-۸ رویکرد ساختارگرایی اجتماعی
۲۱۱.....	۱۰-۸ رویکرد زیستی-روانی-اجتماعی
۲۱۲.....	۱۱-۸ رویکرد مبتنی بر جنسیت
۲۱۵.....	۱۲-۸ مشاوره جنسی
۲۱۹.....	۱۳-۸ دو مدل کاربردی مشاوره در اختلال‌های عملکرد جنسی
۲۱۹.....	۱-۱۳-۸ مدل مشاوره شناختی رفتاری
۲۲۴.....	۲-۱۳-۸ بسته مشاوره جنسی PLISSIT
۲۲۵.....	۲-۱۳-۸ جلسات پیشنهادی PLISSIT
۲۲۷.....	۱۴-۸ مسائلی که بهتر است در اولین جلسه مشاوره با یک زوج در مورد آن‌ها صحبت نشود
۲۲۷.....	۱۵-۸ دلایل اهمیت مصاحبه با زوج
۲۲۸.....	۱۶-۸ منابع
۲۳۳.....	فصل ۹ مشاوره خشونت جنسی
۲۳۳.....	۱-۹ مقدمه
۲۳۵.....	۲-۹ تعریف واژگان
۲۳۵.....	۱-۲-۹ خشونت جنسی (مترادف با سوءاستفاده جنسی)
۲۳۶.....	۲-۲-۹ قربانی خشونت جنسی
۲۳۶.....	۳-۹ بررسی اولویت و توجه به رفاه قربانیان خشونت جنسی
۲۳۷.....	۴-۹ اخذ رضایت
۲۳۸.....	۵-۹ خصوصیات ارائه دهنده خدمات مشاوره‌ای بهداشتی بالینی
۲۳۸.....	۶-۹ ارائه خدمات مشاوره‌ای بهداشتی بالینی
۲۳۸.....	۱-۶-۹ گرفتن شرح حال
۲۳۹.....	۲-۶-۹ کسب اطلاعات از جزئیات تجاوز
۲۴۰.....	۳-۶-۹ کسب تاریخچه اخیر زنان و زایمان
۲۴۱.....	۴-۶-۹ اخذ تاریخچه عمومی پزشکی و دارویی
۲۴۱.....	۵-۶-۹ معاینه فیزیکی
۲۴۱.....	۶-۶-۹ اصول عمومی

۷-۶-۹	جمع‌آوری نمونه‌های قانونی	۲۴۲
۸-۶-۹	آزمون‌های تشخیصی	۲۴۲
۱-۸-۶-۹	تست بارداری و مدیریت آن	۲۴۲
۲-۸-۶-۹	تست‌های تشخیصی عفونت‌های منتقله از طریق جنسی (STIs)	۲۴۳
۳-۸-۶-۹	ارزیابی میزان خطر رویارویی با HIV/AIDS و انجام تست تشخیصی HIV	۲۴۳
۹-۶-۹	پیشگیری و درمان	۲۴۵
۱-۹-۶-۹	پیشگیری از بارداری و مدیریت آن	۲۴۶
۲-۹-۶-۹	درمان پیشگیرانه STIs	۲۴۶
۳-۹-۶-۹	درمان عفونت‌های انتقال‌یافته از طریق جنسی STIs	۲۴۷
۴-۹-۶-۹	درمان ویلاکسی HIV	۲۴۷
۵-۹-۶-۹	پیشگیری از ابتلا به B	۲۴۷
۱۰-۶-۹	خدمات مشاوره‌ای و سلامت روانی	۲۴۸
۱۱-۶-۹	موارد ارجاع	۲۵۰
۱۲-۶-۹	پیگیری	۲۵۱
۱-۱۲-۶-۹	ویزیت پیگیری ۲ هفته بعد	۲۵۱
۲-۱۲-۶-۹	ویزیت پیگیری ۳ ماه بعد از خون‌ت چربی / تجاوز	۲۵۲
۳-۱۲-۶-۹	ویزیت پیگیری ۶ ماه بعد از خون‌ت چربی / تجاوز	۲۵۳
۷-۹	منابع	۲۵۳
پیوست ۱	جلسه اول مشاوره مراجع با افسردگی پس از زایمان (مربوط فصل ۵)	۲۵۷
پیوست ۲	فرهنگ واژگان	۲۶۵
واژه‌نامه فارسی به انگلیسی		۳۴۹
واژه‌نامه انگلیسی به فارسی		۳۵۳
نمایه		۳۵۷

پیشگفتار

ایجاد ارتباط مناسب با مراجع، برآورده نمودن نیازها و کمک به تصمیم‌گیری دختران، زنان و مادران مراجعه‌کننده، بخش مهمی از مراقبت‌های خدمات حوزه مامایی و بهداشت باروری را تشکیل می‌دهند. مهارت‌های مشاوره‌ای به‌طور فزاینده‌ای در حرفه مامایی و سلامت باروری، به‌منظور بهبود ارتباط با مراجعان مورد استفاده قرار می‌گیرد و به همین علت مهارت مشاوره‌ای در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی مامایی و دکترای تخصصی سلامت باروری وارد شده است.

در حال حاضر، باوجود اینکه چند سال از راه‌اندازی دوره‌های کارشناسی ارشد مشاوره مامایی، دکترای تخصصی مامایی و دکترای تخصصی سلامت باروری می‌گذرد، کماکان در خصوص اصول مشاوره در مامایی، کتاب مرجع، مستند علمی در دسترس دانشجویان و مدرسان وجود ندارد؛ لذا کتاب حاضر به‌منظور ارائه اصول کلی مشاوره و چگونگی به‌کارگیری فنون مختلف مشاوره، در زمینه مراقبت‌های بهداشتی و مشاوره جنسی و در حیطه وظایف ماما و دکترای تخصصی سلامت باروری، بر مبنای سرفصل مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی رشته مشاوره در مامایی تهیه و تدوین شده است. به‌دلیل اینکه یک ماما یا یک دکترای تخصصی سلامت باروری، در هر زمینه‌ای که به‌کار مشغول باشد، ضروری است که فنون نظری و عملی مراحل آغاز، ادامه و پایان جلسات مشاوره موفق را به‌طور صحیح بدانند. لازمه این امر، افزایش مستمر دانش و آگاهی در حیطه‌های مختلف

مشاوره است. به این ترتیب، می‌تواند با کارآمدی و اعتماد به نفس بیشتر، به شیوه‌ای صحیح، با مشکلات مراجعان روبه‌رو شود و راهکارهایی مناسب و مؤثر ارائه دهد.

سعی شده که مطالب جدید این کتاب، علاوه بر مشاوران حرفه مامایی و سلامت باروری، برای کارکنان حیطه خدمات بهداشتی، روان‌شناسان، مددکاران اجتماعی و تمامی کسانی که در زمینه پیشگیری و درمان مشکلات سلامت باروری، به افراد جامعه خدمت‌رسانی می‌کنند، مفید و مؤثر واقع شود. از این رو، طبق آخرین اطلاعات موجود، پس از طرح‌گذاری در رابطه با ضرورت مشاوره و تعاریف مشاوره، به بیان اصول و اهداف مشاوره، فلسفه، اهمیت و ضرورت مشاوره در مامایی، فرایند مشاوره، روش‌های مشاوره، اصول اخلاقی مشاوره، مشاوره پیش از ازدواج، مشاوره تنظیم خانواده و روش‌های پیشگیری از بارداری، مشاوره ژنتیکی و بیماری‌های ارثی، مشاوره مامایی در دوران بارداری، زایمان و پس از زایمان، مشاوره شیردهی، مشاوره یائسگی، مشاوره جنسی و مشاوره خشونت جنسی پرداخته شده است.

از همکاران محترم دانشگاه‌های مختلف، دانشجویان عزیز که ما را برای تألیف این کتاب تشویق نمودند؛ همچنین از مدیریت محترم انتشارات دانشگاه تربیت مدرس و کارکنان شریف و کوشای این مرکز، به ویژه سرکار خانم فرحنا و سرکار خانم طالبی که با دقت نظر، چاپ این کتاب را پیگیری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نمایم. جهت بهبود و ارتقای محتوای کتاب در چاپ بعد، از نظریات سازنده همکاران و دانشجویان استقبال خواهیم نمود.

و من الله التوفیق

دکتر می‌نور لمیعیان - دکتر شاداب شاه‌علی